

Олена Рогова,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правового регулювання економіки
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
ORCID: 0000-0003-4482-0847

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-47-14>

УДК 340.01

Глобалізація та зміни правової системи України в умовах війни

У сучасному науковому дискурсі глобалізація сприймається як один з найбільш впливових та значущих чинників розвитку людської цивілізації, в межах якої взаємодіють різноспрямовані тенденції, у тому числі – відбуваються системні зрушення у правових системах суверенних держав. Розмірковуючи над проблемою трансформації правової системи України в умовах глобалізації, науковці акцентують увагу на комплексності впливу на «структурні компоненти правової системи: інституційну, нормативну, ідеологічну, функціональну, інфраструктурну та результативну підсистеми та їх елементи» [1, с. 436].

Грунтовні дослідження щодо різних аспектів глобалізації запропоновані такими науковцями, як М. Бирюков, Г. Гулевська, І. Лукашук, М. Ониськів, О. Сидоренко, С. Стеценко, Л. Удовика, М. Хаустова та інші.

Водночас, важливо акцентувати увагу, що, незважаючи на загально-визнаний – не тільки у науковому середовищі, але й на рівні побутової правосвідомості – системний вплив глобалізації на всі сфери життєдіяльності людського суспільства,

проблемні аспекти цього явища залишаються недостатньо дослідженими саме завдяки його динамічному характеру і постійно пригортають увагу науковців. Цілком зрозуміло, що події повномасштабної війни, яку розпочала в Україні Російська Федерація (надалі – РФ), актуалізували дослідження проблематики глобалізації з огляду на значення подій цієї війни для всієї світової спільноти. Тим більш актуальним є аналіз впливу глобалізації на правову систему України у сучасних умовах.

Як відомо, новий етап українсько-російської війни, який розпочався 24 лютого 2022 року, спровокував суттєві зміни не тільки для України та РФ, а поставив під сумнів всю систему глобальної безпеки та стабільних економічних зв'язків, що утворювали «інфраструктуру» глобалізації. На влучний вислів М. Савчина, сама війна поставила «ніби під сумнів процес глобалізації, свідченням чого може служити ізоляція Росії від світового ринку» [2]. Важливо акцентувати увагу, що у вищенаведеному твердженні йшлося про економічні аспекти глобалізації.

Видається, що перший поверховий висновок – дещо передчасний – про сумнівність або неспроможність глобалізації в умовах подій повномасштабної війни, яку розв'язала РФ проти України, підлягає глибокому аналізу.

Тому метою статті є проаналізувати вплив глобалізації на правову систему України в умовах війни. У контексті нашого дослідження можна виокремити декілька взаємопов'язаних проблем, які потребують наукового аналізу, а саме: 1) актуальна «спроможність» парадигми глобалізації (тобто, чи можна стверджувати, що зміни, які в теперішній час відбуваються у глобальному вимірі, можна описати в межах цієї парадигми); 2) які саме складові елементи національної правової системи України зазнають найбільш суттєвих перетворень під впливом подій війни.

Глобалізація – загальносвітовий соціальний процес, що включає потоки ідей, капіталів, товарів, науково-технічних досягнень, політичних норм і стандартів, законодавства, котрі зумовлюють розвиток світу як цілісної економічної, міжнародно-правової, політичної, соціокультурної суперсистеми [3]. Важливо акцентувати увагу, що в теперішній час більшість дослідників поділяють точку зору щодо гетерогенності процесів глобалізації, їх неоднорідності, амбівалентності (тобто поєднання як негативних, так і позитивних для людства тенденцій).

Ще не вщухли дискусії про гетерогенну структуру процесів глобалізації, її неоднорідність та багатовимірність, про характер та наслідки трансформації національних правових систем під впливом глобалізації, як на порядку денному постало питання зміни всього глобального правового порядку під впливом подій війни в Україні.

21 березня 2022 на глобальному веб-сайті ПРООН було оприлюднено аналіз геополітичних та економічних наслідків війни в Україні. Серед інших

висновків цього аналізу було підкреслено, що «Настав час для міжнародної спільноти підтвердити зобов'язання щодо глобального миру та розвитку. Основою цих зобов'язань має бути сильна та ефективна багатостороння система, яка може підтримувати загальнолюдські цінності та сприяти глобальному відновленню та сталому майбутньому» [4]. На нашу думку, зазначені зобов'язання свідчать про підтвердження (принаймні, «де-юре») визнання «потенціалу» парадигми глобалізації та усвідомлення їх універсального ціннісного значення в умовах війни в Україні.

З іншого боку, автори журналу Harvard Business Review підкреслюють, що через економічну війну США та Китаю останніх років, а також унаслідок пандемії ринок почав прискорено локалізуватися, тобто переносити ланцюги поставок максимально близько до країни виробництва чи реалізації власного продукту. Понад половина компаній із Північної Америки в опитуванні журналу повідомили про наміри зробити reshore – інакше кажучи, повернути бізнес до країни його походження. Війна в Україні лише прискорить цей процес. Високі ціни на нафту й газ, зближення Росії з Китаєм, санкційні обмеження на російську логістику – усе це спричинить посилення тренду локалізації. А геополітичні процеси навіть створюють такі формати, як «френдшоринг» – співробітництво з країнами, що поділяють норми й цінності сучасної глобальної економіки [5]. Зазначені процеси спонукають до переосмислення самої парадигми глобалізації – чи насправді остання є такою універсальною та всеохопною, як ми її уявляли до початку повномасштабної війни РФ в Україні?

Можна стверджувати, що події війни РФ в Україні остаточно довели доктринальну неспроможність деяких правових фікцій та презумпцій, покладених в основу парадигми глобалізації

(але не глобалізації в цілому). Якщо поглиблення глобалізаційних процесів протягом останніх декількох років поступово спричинило девальвацію певних політичних міфів, руйнацію деяких презумпцій та правових фікцій, асоційованих з виникненням та розвитком глобалізації, то саме війна безжально і остаточно розвінчала такі припущення. Як зазначено у аналітичному огляді з проблеми глобалізації на сайті Ради Європи, «глобалізації також приписують підтримку поширення демократії і більшої обізнаності щодо прав людини» [6].

Як справедливо зазначає В. Козюк, «інтелектуальні еліти в багатьох країнах розраховували на те, що демократизація буде тим прихованим благом, яке підвищить глобальну стабільність завдяки поширенню глобалізації» [7]. Тобто, керуючись економічними міркуваннями та інтересами, ці еліти розраховували на презумпцію «глобалізація дорівнює демократизації», оскільки така презумпція була «зручною» як з політичної, так і з економічної точок зору.

Події повномасштабної війни РФ в Україні (у її глобальному вимірі) з усією жажливістю продемонстрували, що, у той час, як ліберальні демократії намагаються «грати за правилами», дотримуватися певних декларованих цінностей та правових процедур, тоталітарний режим Путіна з легкістю не просто нехтує усталеними та загальноновизнаними нормами міжнародного права, а й цинічно намагається нав'язати глобальній спільноті власні «правила гри», вдаючись до газового шантажу та погрожуючи ядерною зброєю.

Саме тому необхідно чітко усвідомлювати, що поширене раніше припущення про глобальний незворотній поступ людства до демократії, якомога більш повної реалізації прав людини та верховенства права було дещо перебільшеним: у першу чергу процеси глобалізації виникли та набули поширення як явища ціннісно-нейтральної

економічної інтеграції. Вже на їх основі поступово сформувалися глобальні правові, соціальні та культурні зв'язки.

Інакше кажучи, в основі парадигми глобалізації лежить доктринальна фікція про співпадіння та взаємну повагу «спільних» правових, політичних та культурних цінностей, у той час як справжнім «двигуном» цього процесу є економічні інтереси. Як відомо, повномасштабна війна РФ в Україні безжально оголила не таке очевидне раніше протиріччя між декларованою обов'язковою прихильністю до європейських правових цінностей та енергетичною залежністю від РФ. На жаль, деякі з європейських політиків дуже тривалий час після початку повномасштабної війни РФ в Україні балансували на взаємовиключних бажаннях «не дозволити РФ втратити обличчя» (а значить – і надалі вести проросійську зовнішню політику, щоб не втратити доступу до російського газу) та, водночас, допомагати Україні у її боротьбі за європейські правові цінності свободи і демократії.

На нашу думку, у структурі парадигми глобалізації можна виокремити чинники економічного, правового, політичного та культурного характеру. Але з урахуванням тенденції гетерогенності глобалізації можна стверджувати, що домінуючими завжди залишалися процеси економічної інтеграції та економічні інтереси, що виступали їх причинами та дійсними (а не декларованими) мотивами. Водночас політичний діалог заради спільних цінностей у багатьох випадках виступав «красивою декорацією» економічних інтересів.

За висновком Л. Г. Удовики та Г. Ю. Гулевської, глобалізація створила «якісно нову модель міждержавної інтеграції». Водночас, ці дослідниці вважають, що наявність у глобалізації численних недоліків, у тому числі – «конфліктного потенціалу», викликають досить критичне ставлення до неї [8].

Не можна не погодитися з твердженням про «конфліктний» потенціал глобалізації. Важливо підкреслити, що зазначений потенціал утворюється конфліктністю декількох вимірів: 1) між різними групами інтересів у глобальному вимірі (найяскравіший приклад – конфлікт між економічними та екологічними інтересами); 2) між різними глобальними акторами; 3) між державою та людиною (громадянином цієї держави); 4) між різними рівнями публічної влади – глобальних, наднаціональних (регіональних) об'єднань та держав.

Про ще один вимір конфліктності говорить Д. Лук'янов, аналізуючи правову систему як систему дисперсійну: «планета Земля являє собою дисперсійну систему, в якій у разі виникнення конфлікту між ідентичністю й солідарністю перевагу буде надано першій» [9, с. 31]. Тобто протягом всього історичного еволюційного шляху розвитку і життєдіяльності людства у суспільстві завжди конкурують дві різноспрямовані тенденції – потяг до збереження власної ідентичності та потяг до солідарності. Цей вимір конфліктності належить до предмету дослідження історії, філософії, політології, теорії держави та права, соціології, антропології та конфліктології. На нашу думку, багатопланову проблематику повномасштабної війни РФ в Україні може бути проаналізовано у контексті цього виміру конфліктності.

Перелічені виміри конфліктності є достатньо відомими та аналізуються дослідниками у межах предметного поля значної кількості суспільних наук. Водночас, недостатньо дослідженим залишається вимір конфліктності між різними правовими системами. На нашу думку, загострення конфліктності саме цього типу надзвичайно рельєфно постало в умовах повномасштабної війни РФ в Україні, спричинивши вплив не тільки на національну правову систему України, а й на глобальний правовий порядок.

На думку журналіста The New York Times Томаса Фрідмана, глобалізація переходить у нову стадію, вона рухається у двох напрямках та може передбачати як демократизацію, так і авторитаризм. Війна Росії проти України може бути реальною першою світовою війною, адже у цій війні практично кожен на планеті може або спостерігати за бойовими діями або навіть брати участь або зазнавати економічного впливу – незалежно від того, де проживає», - сказав Фрідман, вказавши на приклад пожертвувань для України, які може зробити людина з будь-якої точки світу, таким чином підтримавши українців у війні [10].

Тому, як не дивно, повномасштабна війна РФ в Україні серед інших наслідків та явищ продемонструвала не кінець глобалізації, а її іманентні властивості – простір і час комунікації/постачання інформації скоротилися такою мірою, що у будь-якому куточку Землі інформація про війну та її події поширюється блискавично, так само і миттєво може бути ухвалене рішення щодо дистанційної участі у подіях війни (донація, закупівля гуманітарних вантажів тощо).

Оскільки «глобалізація впливає на національні правові системи та їх елементи, трансформує їх зміст і тенденції розвитку» [11, с. 26], з урахуванням мети нашого дослідження важливо визначити, які саме елементи національної правової системи зазнають найбільш відчутних змін у теперішніх умовах.

У найбільш загальному вигляді правову систему визначають, як «сформовану під впливом об'єктивних закономірностей розвитку певного суспільства сукупність всіх його правових явищ, які перебувають у стійких зв'язках між собою та з іншими соціальними системами» [9, с. 33].

На влучний вислів М. Г. Хаустової, глобалізація обумовлює «трансформацію нормативних, суб'єктивних, інтелектуально-психологічних,

діяльнісних та результативних складових правових систем сучасного юридичного світу» [12]. На нашу думку, можна стверджувати, що глобалізація спричинила зміни у процесах праворозуміння, правотворення та правозастосування, вплинула на правову свідомість та правову культуру суспільства, спровокувала активацію широкого кола суб'єктів, які раніше не мали відповідних правових статусів та фактичної можливості брати участь у правових відносинах на наднаціональному, регіональному (міжнародному) та міждержавному рівнях. Вважаємо, що під впливом війни (яку деякі дослідники вже називають глобальною) зазнають трансформації практично всі підсистеми національної правової системи України: нормативна (оскільки ми спостерігаємо бурхливі зміни у правовому полі, обумовлені ухваленням значного масиву нормативно-правових актів, спрямованих на мобілізацію всього суспільства проти агресії); ідеологічна (найбільш потужний вплив, обумовлений безпрецедентним зростанням рівня правосвідомості та національної самоідентифікації); функціональна та результативна підсистеми як сумарний результат синергетичної взаємодії інституційної, нормативної та ідеологічної.

Події війни стали каталізаторами певних неоднозначних процесів, які раніше були або латентними, або не такими помітними, як в теперішній час.

Так, розмірковуючи над тенденціями розвитку права в умовах глобалізації, М. Г. Хаустова підкреслює тенденцію «поступового стирання кордонів між публічним і приватним правом, поєднання приватноправових та публічно-правових методів регулювання» у різних галузях права [12].

До таких тенденцій, наприклад, варто віднести явища так званої «приватизації війни», тобто залучення до військових дій приватних військових кампаній та інших недержавних військових утворень на засадах

комерційних відносин. Якщо раніше зазначена проблема висвітлювалася у контексті руйнації презумпції монополії держави на застосування сили і розглядалася, здебільшого, з метою обґрунтування необхідності визнання суб'єктами міжнародного гуманітарного права приватних військових та охоронних компаній (надалі – ПВОК) та еволюції доктрини міжнародного публічного права в цілому, то тепер цілком очевидною стала необхідність врегулювання зазначених проблем не тільки на теоретичному, а у першу чергу, у практичному плані.

Нагальна необхідність врегулювання статусу ПВОК та поточна неможливість відповідних змін до імперативних норм міжнародного права ще у 2008 р. призвела до створення так званого Документа Монтре (відповідно до назви однойменного швейцарського міста) «Про відповідні міжнародно-правові обов'язки та передові практичні методи держав, що стосуються функціонування приватних воєнних та охоронних компаній у період військового конфлікту». Цей документ було підготовлено експертами з 17 країн, серед яких свою роль зіграли й представники України [13, с. 248].

Красномовно, що ухвалена у відповідь на «Документ Монтре» Рекомендація Парламентської Асамблеї Ради Європи (надалі – ПАРЄ) навіть у самій своїй назві вказує на явища «фрагментації права».

Зокрема, у Рекомендації ПАРЄ «Приватні воєнні та охоронні фірми та ерозія державної монополії на застосування сили» № 1858 від 29 січня 2009 р. акцентується на необхідності виконання принципів «Документа Монтре». Рекомендація характеризує зростання ринку відповідних послуг загалом як негативне, але й неперборне явище, яке слід мінімізувати та поставити під жорсткий контроль, а державну монополію на насильство слід зберегти та подекуди навіть посилити [13, с. 249].

Фактично, зазначена ситуація ілюструє процес так званої «фрагментації міжнародного права», оскільки відображає його доктринальну неготовність відповідати на численні виклики поширення практики «гібридних війн», «інформаційних війн», «приватизації війни». На нашу думку, події повномасштабної війни РФ в Україні стали чинниками, які прискорять процес широкого науково-практичного обговорення зазначених викликів на різних управлінських рівнях та призведуть до легітимації статусу ПВОК як повноправних суб'єктів міжнародного права, оскільки надалі світова спільнота не може ігнорувати практику участі таких кампаній у військових діях часто всупереч існуючим нормам міжнародного права. Зазначені проблеми також мають бути врегульовані на рівні національного законодавства України, яке належить до нормативної підсистеми правової системи нашого суспільства.

Як справедливо зазначає В. Козюк, «Не виключено, що для появи більш комплексного «людського обличчя глобалізації» потрібно буде пройти шлях фрагментаризації світу за принципом цінностей та відданості демократії як універсальному механізму захисту людини, її свободи та верховенства права. І шанс на кращу глобалізацію ще не змарновано» [7].

Не можна не згадати про ще одну помітну тенденцію впливу глобалізації на право в цілому. Закріплення правовими нормами ширшого спектра політичних відносин у державі та на міжнародній арені свідчить про тенденцію політизації права та появу низки нових проблем [12]. У зв'язку з вказаною тенденцією надзвичайно гостро можуть поставати такі проблеми: 1) неготовність права вирішувати анонсовані (або ідентифіковані) політикою проблеми через відсутність відповідних механізмів, норм чи процедур; 2) неспроможність права вирішувати зазначені суто політичні

проблеми правовими засобами через загрозу девальвації самого права; 3) підкорення права кон'юнктурним вимогам політики; 4) реалізація політичних цілей всупереч загально визаним принципам та нормам права. Події війни в Україні демонструють всьому світові жахливі ракурси «спотвореної взаємодії» політики та правової системи РФ. Саме тому, усвідомлюючи об'єктивний та необхідний характер взаємодії політики і права як в межах національних правових систем, так і на рівні глобального правового порядку, вважаємо доцільним наголосити на необхідності дотримання загальнолюдських правових принципів при реалізації політики.

Як зазначає іспанський філософ права Франциско Лапорта, «одним із найбільш тривожних аспектів ... труднощів на ринку правопорядків, які тягне глобалізація як процес, є те, що головний інтерес учасників глобалізації щодо тих правових норм, у сфері дії яких вони вважають за краще перебувати, обумовлений тим, що ці норми мають бути ефективні та дієві. Учасників не цікавить їхня легітимність. Якщо вони [норми] влаштовують його [учасника], він скористається ними, щоб захистити свою діяльність. Виходячи з цієї перспективи, глобалізація може бути засобом консолідації та підтримки нелегітимних політичних режимів» [14, с.39]. Тому надзвичайно важливо на всіх рівнях правового регулювання – у масштабі глобального права, наднаціональних регіональних утворень та на рівні суверенних держав прагнути застосування легітимних процедур, не допускаючи підміни принципу верховенства права принципом політичної доцільності.

На думку А. Peters, «Міжнародне право можна назвати «надто політичним» у тому сенсі, що право часто просто слідкує за силовими відносинами між державами і не може запропонувати жорстку нормативність проти політики. З цієї точки зору відносна

«деполітизація» міжнародних відносин (через конституціоналізацію) вигідні, тому що запровадження конституційних принципів сприяє стабільності очікувань, правової визначеності та рівного ставлення до відповідних учасників» [15, р.39].

Підсумовуючи результати дослідження, вважаємо наголосити на наступних **висновках**. 1) Підтвердження прихильності світової спільноти цілям та цінностям глобального миру та розвитку на глобальному вебсайті ПРООН та інших глобальних та регіональних інформаційних платформах свідчить про підтвердження (принаймні, «де-юре») визнання «потенціалу» парадигми глобалізації та усвідомлення їх універсального ціннісного значення в умовах війни в Україні. Повномасштабна війна РФ в Україні серед інших наслідків та явищ продемонструвала не кінець глобалізації, а її іманентні властивості – простір і час комунікації/постачання інформації скоротилися.

На практиці, події війни РФ в Україні остаточно довели доктринальну неспроможність деяких правових фікцій та презумпцій, покладених в основу парадигми глобалізації (але не глобалізації в цілому). Зокрема, можна стверджувати безпідставність абсолютизації презумпції «глобалізація дорівнює демократизації». Необхідно чітко усвідомлювати, що поширене раніше припущення про глобальний незворотній поступ людства до демократії, якомога більш повної реалізації прав людини та верховенства права було дещо перебільшеним, оскільки не всі держави сучасного світу готові сповідувати та захищати цінності демократії.

2) В основі парадигми глобалізації лежить доктринальна фікція про співпадіння та взаємну повагу «спільних» правових, політичних та культурних цінностей, у той час як справжнім «двигуном» цього процесу є економічні інтереси. На нашу думку, у структурі парадигми глобалізації можна виокремити чинники економічного, правового, політичного та культурного характеру.

3) Вважаємо, що під впливом війни (яку деякі дослідники вже називають глобальною) зазнають трансформації практично всі підсистеми національної правової системи України: нормативна (оскільки ми спостерігаємо бурхливі зміни у правовому полі, обумовлені ухваленням значного масиву нормативно-правових актів, спрямованих на мобілізацію всього суспільства проти агресії); ідеологічна (найбільш потужний вплив, обумовлений безпрецедентним зростанням рівня правосвідомості та національної самоідентифікації); функціональна та результативна підсистеми як сумарний результат синергетичної взаємодії інституційної, нормативної та ідеологічної.

4) Події війни в Україні демонструють всьому світові жахливі ракурси «спотвореної взаємодії» політики та правової системи РФ. Саме тому, усвідомлюючи об'єктивний та необхідний характер взаємодії політики і права як в межах національних правових систем, так і на рівні глобального правового порядку, вважаємо доцільним наголосити на необхідності дотримання загальнолюдських правових принципів при реалізації державної та міжнародної політики.

Список використаних джерел

1. Удовика Л. Г. Трансформація правової системи в умовах глобалізації: антропологічний вимір : *монографія* . Х. : Право, 2011. 552 с.
2. Савчин М. Нове видання про трансформацію правового регулювання економічної системи. *УжНУ: Офіційний сайт*. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/pro-transformatsiyu-pravovogo-regulyuvannya-ekon-sistemi.htm>.

3. Глобалізація/ Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. URL: <https://cycolp.com.ua/content/view/1472/1/1/3/>
4. Війна в Україні: заклик до інвестування у глобальний мир та розвиток/ U. Modeer, T. Lemma. ПРООН. URL: <https://www.undp.org>. 21 березня 2022.
5. Кісіль Р. Як війна в Україні змінює світову логістику. *Економічна правда*. 2022. 24 червня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/24/688538/>
6. Глобалізація. Рада Європи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/globalisation>
7. Козюк В. Глобалізація та демократія: тернистий шлях взаємозв'язку. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/globalizatsiya-ta-demokratiya-ternistyj-shlyah-vzayemozv-yazku/> 1 квітня 2022
8. Удовика Л.Г., Гулевська Г.Ю. Юридична глобалістика як міждисциплінарний науковий напрям: проблеми й перспективи розвитку. *Закарпатські правові читання* : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (11–13 квітня 2019 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. О.Я. Рогача, Я.В. Лазура, М.В. Савчина. Ужгород: РІК-У, 2019. С. 192–199.
9. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2 (81). С. 27–36.
10. Гурін А. Давос-2022: Глобалізація не мертва, вона переходить у нову стадію. ZN.UA. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/davos-2022-hlobalizatsiya-ne-mertva-vonaperekhodit-u-novu-stadiju.html>. 25 травня 2022 р.
11. Удовика Л. Г. Глобалізація як критерій типології національних правових систем. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.) Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОН України; НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Вип. 72. С. 21–27.
12. Хаустова М.Г. Тенденції розвитку права в умовах глобалізації. *Проблеми законності*. 2013. № 124. С. 1–9.
13. Малишев О. О. Приватизація війни у світі та в сучасній Україні: правові виклики та перспективи. *Державний суверенітет, національна безпека і світовий правопорядок в історико-правовому вимірі* : матеріали XXXI Міжнародної історико-правової конференції 27–30 листопада 2014 р., м. Берегове / ред. колегія : І. Б. Усенко (голова), Я. В. Лазур (заст. голови), А. В. Макарчук (відп. секр.), К. А. Губар, О. О. Малишев, Є. В. Ромінський, В. Є. Кириченко, Н. М. Крестовська, І. В. Музика, О. Н. Ярмиш. Київ – Ужгород: Видавництво «Говерла», 2014. С. 246–254.
14. Лапорта Ф. Глобалізація й верховенство права. Деякі сумніви Вестфальця. *Проблеми філософії права*. 2006–2007. тома IV–V. С. 34–50. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/13392>.
15. Peters Anne. Constitutional Fragments – On the Interaction of Constitutionalization and Fragmentation in International Law (April 7, 2015). *Centre for Global Constitutionalism*, University of St. Andrews, Working Paper No. 2 (2015), Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2591370 (Last accessed: 25.08.2022).

Рогова О. Г. Глобалізація та зміни правової системи України в умовах війни

У статті аналізуються дискусійні проблеми впливу глобалізації на національну правову систему України в умовах війни. Підтвердження прихильності світової спільноти цілям та цінностям глобального миру та розвитку на глобальному веб-сайті ПРООН та інших глобальних та регіональних інформаційних платформах свідчить про підтвердження (принаймні, «де-юре») визнання «потенціалу» парадигми глобалізації та усвідомлення їх універсального ціннісного значення в умовах війни в Україні. З іншого боку, події війни РФ в Україні остаточно довели доктринальну неспроможність деяких правових фікцій та презумпцій, покладених в основу парадигми глобалізації (але не глобалізації в цілому). Зокрема, можна стверджувати безпідставність абсолютизації презумпції «глобалізація дорівнює демократизації», оскільки не всі держави сучасного світу готові сповідувати та захищати цінності демократії.

В основі парадигми глобалізації лежить доктринальна фікція про співпадіння та взаємну повагу «спільних» правових, політичних та культурних цінностей, у той час як справжнім «двигуном» цього процесу є економічні інтереси. На нашу думку, у структурі парадигми глобалізації можна виокремити чинники економічного, правового, політичного та культурного характеру.

Повномасштабна війна РФ в Україні серед інших наслідків та явищ продемонструвала не кінець глобалізації, а її іманентні властивості – простір і час комунікації/постачання інформації скоротилися. Глобалізація спричинила зміни у процесах праворозуміння, правотворення та правозастосування, вплинула на правову свідомість та правову культуру суспільства, спровокувала активацію широкого кола суб'єктів, які раніше не мали відповідних правових статусів та фактичної можливості брати участь у правових відносинах на наднаціональному, регіональному (міжнародному) та міждержавному рівнях.

Події війни в Україні демонструють всьому світові жахливі ракурси «спотвореної взаємодії» політики та правової системи РФ. Саме тому вважаємо доцільним наголосити на необхідності дотримання та виконання загальнолюдських правових принципів при реалізації державної та міжнародної політики.

Ключові слова: глобалізація, парадигма, національна правова система, принципи права, політика, війна, правові презумпції та фікції.

Rohova O. Globalization and the Legal system of Ukraine changes in the conditions of war

The article analyzes the debatable problems of the globalization influence on the national legal system of Ukraine in the conditions of war. Confirmation of the commitment of the world community to the goals and values of global peace and development on the global website of the UNDP and other global and regional information platforms indicates the confirmation (at least «de jure») of the recognition of the «potential» of the globalization paradigm and the awareness of their universal value in the conditions war in Ukraine. On the other hand, the events of the Russian Federation's war in Ukraine finally proved the doctrinal incapacity of some legal fictions and presumptions, which are the basis of the paradigm of globalization (but not globalization in general). In particular, it can be argued that the absolutization of the presumption «globalization and democratization are the same» is unfounded, since not all states of the modern world are ready to profess and defend the values of democracy.

The paradigm of globalization is based on the doctrinal fiction of coincidence and mutual respect of «common» legal, political and cultural values, while the real «engine» of this process is economic interests. In our opinion, economic, legal, political and cultural factors can be singled out in the structure of the globalization paradigm.

The full-scale war of the Russian Federation in Ukraine, among other consequences and phenomena, demonstrated not the end of globalization, but its immanent properties: the space and time of communication/supply of information have decreased. Globalization caused changes in the processes of legal understanding, law-making and law enforcement, affected the legal consciousness and legal culture of society, provoked the activation of a wide range of subjects who previously did not have appropriate legal statuses and the actual opportunity to participate in legal relations at the supranational, regional (international) level and international levels.

The events of the war in Ukraine demonstrate to the whole world the terrible perspectives of the «distorted interaction» of politics and the legal system of the Russian Federation. That is why we consider it expedient to emphasize the need to observe and implement universal legal principles in the implementation of state and international policy.

Key words: globalization, paradigm, national legal systems, principles of law, politics, war, legal presumptions and fictions.